

דיני בישול בשבת (ג)

אין בישול אחר בישול

אמרו חכמים, שאין איסור בישול לאחר בישול. דהיינו, שדבר שהתבשל כל צורכו, מותר שוב לבשלו בשבת, ואין בזה איסור בישול לא מהתורה ולא מדרבנן. אבל יש בזה הרבה תנאים מתי מותר כמו שיבואר להלן. אבל צריך לדעת, שכל זה רק בדבר מאכל, אבל דברים שאינם של מאכל, ויש בהם איסור בישול, כגון להתיך שעוה בשבת או מיני מתכות, בזה אפילו כבר הותך, וחזור והתקשה, יש איסור מהתורה, ורק בדבר מאכל שהבישול הוא כדי לעשותו מבושל, בזה אין איסור לבשלו שוב. עוד צריך לדעת, שכל זה דוקא בבישול אחר בישול, ולא בבישול אחר אפיה וצליה, ולא בצליה ואפיה אחר בישול, כמו שיבואר להלן.

צורת הבישול המותרת

וההיתר בבישול אחר בישול, הוא דוקא אם הדבר יבש, אז מותר לחזור ולחממו בשבת, באופן שמבשל בדרך שאין דרך לבשל כך דבר שאינו מבושל, כגון שמניח את התבשיל על גבי קדירה אחרת, או בתוך כלי ראשון שהוסר מהאש, או על ידי עירוי רותחין מכלי ראשון עליו, אפילו שלא הוסר הכלי ראשון מהאש, דהיינו ברז של מיחם. כמו כן מותר לחממו על גבי הסקה ביתית (ראדיאטור) שאין הדרך לבשל שם, אבל אסור להניח על גבי האש ממש, או לתוך קדירה העומדת על האש, אפילו האש מכוסה, אסור משום חזרה, ואף אם נתקימו כל תנאי החזרה, מכל מקום אסור בנצטנן לגמרי משום מחזי כמבשל, ומשום שיש מחמירים שעל האש יש בישול אחר בישול אף ביבש.

דברים שצריך להזהר בבישול אחר בישול

צריך להזהר בבישול אחר בישול, שכל מרכיבי הבישול יהיו מבושלים. ומצוי מאוד שמכניסים חומס מבושל למרק, ויש על החומס פלפל שחור שאינו מבושל כל צרכו, ועובר איסור בישול. וכן מצוי שמבשלים אטריות לפני שבת, ומקררים אותם במים, ונשאר עליהם קצת מים, ואסור לערות על אטריות אלו מרק מכלי ראשון, או להכניס אותן לתוך קדרה שהורידו מהאש. אבל יש להקל להניח אטריות אלו בצלחת, כיון שמערה עליהם מכלי שני מרק, אבל אם האטריות לחות מחמת הבישול אין לחשוש למידי.

בישול אחר בישול בדבר שנתבשל כמאכל בן דורסאי

נחלקו הראשונים אם דבר שלא נתבשל כל צורכו, אבל כבר התבשל כמאכל בן דורסאי, ניש אומרים שהוא מחצית בישול, ויש אומרים שהוא שלישי בישול, האם יש איסור בישול מהתורה. ולמעשה ההוראה היא, שכל דבר שלא התבשל כל צורכו, אסור לבשל בשבת, דכיון שיש הרבה ראשונים, וכן פוסק המחבר, שעובר איסור תורה, צריך להזהר בזה מאוד, ולכן אסור להניח לפני שבת קדרות עם תבשיל שאינו מבושל כל צרכו, דאז בקל יבוא לידי חשש איסור בישול מהתורה, אם ירים את כיסוי הקדרה ויחזיר, או יזיז את הקדרה למקום אחר וכדו'. ואף על פי שהמבשל דבר שלא התבשל כל צרכו עובר איסור תורה, מכל מקום בדיעבד אין לאסור את המאכל אם בשלו בשבת לאחר שכבר התבשל קודם כמאכל בן דורסאי, כיון שיש הרבה ראשונים שסוברים שאם כבר התבשל כמאכל בן דורסאי אין איסור בישול, ואפילו אם הצטנן לגמרי, וחזר ובישלו אין המאכל נאסר.

בישול אחר בישול בדבר לח

אחד הדברים החשובים ביותר בדין בישול אחר בישול, הוא ההגדרה של דבר יבש ולח, וזה יבואר להלן. רק נכתוב בקצרה כאן, שכל האמור לעיל הוא בדבר יבש, אבל דבר לח דהיינו שהוא נוזלי, אפילו אם התבשל כל צרכו, אבל הצטנן לגמרי, אסור לחממו בכל צורה שהיא על ידי האש או תולדות האש או תולדות החמה, שיבוא לידי חום של ארבעים מעלות, שזה שיעור של יד סולדת בו, שקבעו חכמים שהוא בישול, ואפילו אם אינו צריך שיבוא לידי חום זה, ובדעתו להניחו במקום זה קצת לחממו ומיד לסלקו, רק כדי שיהיה חם קצת, גם אסור מחשש שמא יניחנו שם. ומטעם זה, אסור להניחו בתוך מים או תבשיל שבכלי ראשון אפילו הוסר מהאש, כל זמן שהיד סולדת בו, כיון שיבוא לידי חום של יד סולדת בו, וכן יש לימנע מלערוט עליו רותחין מכלי ראשון.

בישול אחר בישול בדבר לח בכלי ששני

ויש מתירים לכתחלה להניח תבשיל לח שהצטנן לתוך מים חמים שבכלי שני. ואף על פי שאנו חוששין להניח דבר שלא התבשל בכלי שני, מחשש שיש קלי הבישול שמתבשלים גם בכלי שני כמו שיבואר להלן, מכל מקום דבר שכבר התבשל, אלא שהוא לח והצטנן, בזה אנו מקילין בכלי שני, כיון שלפי שיטת הרשב"א אין בישול אחר בישול אפילו בדבר לח שהצטנן, לכן אנו מצרפין שיטתו להתיר כל דבר לח שהצטנן להניח בכלי שני, אבל יש אומרים שראוי להחמיר גם בזה, ולמעשה בכלי שלישי בודאי מותר אפילו אם היד נכוה בו, וכן בעירווי מכלי שני בודאי מותר.